

נספח ב'

הכנסת העשרים ושלוש

הצעת חוק יסוד: משאל עם (תיקון – זכות הצבעה לתושבי קבע בשטח נשוא המשאל)

תיקון סעיף 2 .1. לאחר "זכאי להשתתף במשאל העם מי שהיה זכאי להשתתף בבחירות לכנסת" יבוא "או לרשות המקומית הרלוונטית בשטח נשוא משאל העם".

דברי הסבר

הצעת חוק זו מבקשת לתקן את **חוק יסוד: משאל עם** כך שתמומש זכות הבחירה הדמוקרטית גם לתושבי קבע החיים בשטח נשוא המחלוקת שעולה למשאל עם. בכך, הצעת חוק זו תביא לתיקון הפרה חמורה בעתיד של זכויות אדם באם יגיע מהלך מדיני כזה למשאל עם.

חוק יסוד: משאל עם שכונן על ידי הכנסת ה-19 בשנת 2014 קובע כי יש לאשר במשאל עם – או ברוב של 80 ח"כים - כל הסכם או החלטה ממשלתית שלפיהם המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל לא יחולו עוד על שטח שהם חלים בו. לצד המורכבות המשטרית שיש במשאל עם ככלי עוקף-פרלמנט, במנגנון הקיים היום בחוק היסוד יש הפרה חמורה של זכויות אדם בסיסיות ובראשן – הזכות לבחור.

הזכות לבחור מוגנת מכוח האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות שישראל חתמה עליה בשנת 1966 ואשררה אותה בשנת 1991. האמנה קובעת בסעיף 25 כי יש לאפשר לכל אזרח להצביע ולהשתתף בחיים הפוליטיים. הפרשנות שניתנה לסעיף המדובר על ידי וועדות זכויות האדם השונות של האו"ם מדגישה כי לא מדובר רק על מתן אפשרות לאזרחים להשתתף בהליך הפוליטי אלא בהגנה על כך שכל פרט ופרט יוכל להשתתף בהליכים שבאמצעותם מעוצבים החיים הציבוריים שלהם.

בכך שהמנגנון הקיים יכול להביא למצב בו תושבי קבע החיים בשטח נשוא משאל העם כלל לא יוכלו להשפיע על עתידם, יש בכך פגיעה חמורה באמנה ובזכויות החוקתיות לפי הדין הישראלי. לכן, מוצע כי כל מי שזכאי להצביע בבחירות לרשויות המקומיות של אותו השטח יוכל להצביע ולהשפיע על עיצוב עתידו. באופן זה נוכל למנוע מצב, במיוחד במזרח ירושלים, בה תושבי הקבע לא יוכלו להשפיע על עתיד השטח בו הם מתגוררים.

יש לציין כי משאלי עם בנושאים טריטוריאליים וריבוניים הוא דבר נפוץ יחסית במדינות דמוקרטיות-ליברליות ברחבי העולם. עם זאת, בכל הדוגמאות הללו זכות הבחירה ניתנת בראש ובראשונה לתושבי אותה הטריטוריה הנידונה להכריע בנוגע לעתידם.

במקרים אחרים לצד היכולת של תושבי הטריטוריה להכריע, תתקיים הצבעה בקרב כלל האזרחים בנושא. **חוק יסוד: משאל עם** בהקשר הזה מהווה חריג אנטי-דמוקרטי.